บทที่ 2

ประวัติศาสตร์ และความทรงจำ

เอกสารประกอบ โครงการเสวนาวิชาการสัญจร"สังคมไทยกับสถานการณ์ลาดใต้" วันที่ 24 กันยายน 2547 เวลา 9.00 น. – 12.00 น.
ณ ห้องประชุมชั้น 4 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ข้าฯมา ข้าฯเห็น ข้าฯเข้าใจ :
ปัตตานีกับความล้าหลังทางวัฒนธรรมที่ยังธำรงความเป็นมนุษย์*

ศรีศักร วัลลิโภดม

ระหว่างเวลา ๒-๓ ปีที่ผ่านมา ข้าพเจ้ามักมีโอกาสไปเยือนประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เขมร พม่า มอญ ลาว และญวน อยู่บ่อยๆ สิ่งที่เห็นจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมในประเทศเหล่านั้น เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับสิ่งที่เกิดขึ้นในประเทศไทยแล้วทำให้รู้สึกว่า เรามีอะไรต่ออะไรทางวัตถุก้าวหน้าไปไกลว่าเขาไม่น้อยกว่า ๔๐-๕๐ ปี อีกนัยหนึ่งก็คือ เรามีความทันสมัยที่กระเดียดไปทางประเทศบ้านเมืองทางตะวันตกอย่างมากมายนั่นเอง

จนกระทั่งเมื่อปลายเดือนธันวาคมปีที่ผ่านมา ข้าพเจ้าได้ไปที่ปัตตานีเพื่อร่วมประชุมรายงานความก้าวหน้าของงานวิจัยเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สนับสนุนทุนให้กับนักวิชาการท้องถิ่นดำเนินการ ก็ได้พบเห็นว่าแทบทุกแห่งในปัตตานีทั้งในเมืองและนอกเมือง มีการเคลื่อนไหวของผู้คนอย่างพลุกพล่านทั้งผู้ใหญ่ เด็ก และชายหญิง เพราะเป็นเวลาเทศกาลที่คนจะไปประกอบพิธีฮัจย์ในอาหรับ มีทั้งคนที่เดินทางไปและคนที่ไปส่งอยู่ขวักไขว่ตามถนนหนทาง ภาพเช่นนี้ดูเหมือนกันกับที่พบเห็นในหมู่คนพม่า มอญ และไทใหญ่ในประเทศพม่าซึ่งข้าพเจ้าเพิ่งไปเยือนมา แต่เป็นสิ่งที่จะไม่พบเห็นในบรรดาคนไทยอีกเลยในขณะนี้ เพราะเวลาเทศกาลของคนไทยที่เป็นชาวพุทธนั้น ดูไม่มีอะไรที่เป็นเรื่องของศาสนาทั้งในแง่บรรยากาศ ความเรียบง่าย และท่าทีที่เสมอภาคเป็นกันเองเหลืออยู่เลย กลับมีแต่ความวุ่นวาย โอ่อ่า และโอ้อวด รวมทั้งโอหังเข้ามาแทน คนแก่คนเฒ่าและลูกหลานตัวเล็กแดงไม่ค่อยพบ มีแต่คนกลางคน คนรุ่นหนุ่มสาว และวัยรุ่นเป็นส่วนใหญ่

เห็นแล้วจึงคิดได้ว่า ในประเทศไทยเองก็ยังมีคนมุสลิมนี่แหละ ที่ยังมีอะไรในเรื่องความเป็นมนุษย์ที่เหมือนกันกับคนไทใหญ่ คนพม่า คนมอญที่ได้เห็นมา ซึ่งก็ดูห่างไกลกว่าคนไทยชาวพุทธทั่วๆ ไปราว ๔๐-๕๐ ปีเช่นกัน

ความแตกต่างที่มีช่วงห่างระหว่างกันราว ๔๐-๕๐ ปี ระหว่างคนมุสลิมที่ปัตตานีกับคนพุทธและคนอื่นๆ ในประเทศไทยก็คือ คนมุสลิมยังมีศาสนาเป็นวิถีชีวิตและพยายามที่จะธำรงสิ่งนี้ไว้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมที่มาจากทั้งข้างในและข้างนอก ในขณะที่คนพุทธกลับให้ความสำคัญกับศาสนาน้อยลงกว่าเมื่อ ๔๐-๕๐ ปีก่อน คนชั้นกลางส่วนใหญ่แทบจะไม่มีศาสนาเลยก็ว่าได้ แต่ให้ความสำคัญแก่ความเชื่อทางไสยศาสตร์เข้ามาแทนที่ คงจะมีผู้คนในชนบทเท่านั้นที่ยังแลเห็นว่าศาสนายังเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตอยู่

ในหมู่คนมุสลิมสถาบันทางศาสนาการศึกษาและศีลธรรม ยังดำรงอยู่อย่างเป็นหลักชัยของชุมชนและการดำรงอยู่ร่วมกันของสังคมท้องถิ่น ความศรัทธาในพระศาสนายังเป็นที่มาของอำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่จรรโลงชุมชนทางศีลธรรม [moral community] อย่างมั่นคง ซึ่งเห็นได้จากมิติโครงสร้างสังคม อันได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนในท้องถิ่นเดียวกันอย่างเป็นปึกแผ่น จากมิติทางเศรษฐกิจอันได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติในการปรับตัวเองเข้ากับสภาพแวดล้อมทางนิเวศเพื่อการดำรงอยู่ร่วมกันในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน และมิติทางจิตวิญญาณอันได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งนอกเหนือธรรมชาติที่เห็นได้จากการทำพิธีละหมาดประจำวัน ๆ ละ ๕ ครั้ง และกระบวนการศึกษาอบรมทั้งทางโลกและทางธรรมของเด็กและผู้ใหญ่ที่มัสยิดและปอเนาะ รวมทั้งความปรารถนาสำคัญในชีวิตที่จะไปจาริกแสวงบุญที่เมกกะ ในขณะที่ในหมู่คนพุทธส่วนใหญ่นั้น ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนเป็นเรื่องของความเป็นปัจเจกและผลประโยชน์ทางวัตถุ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติในทางเศรษฐกิจก็เป็นเรื่องของการลงทุนทำลาย

* จากบทความในจดหมายจดหมายข่าวมูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์ ฉบับที่ ๔๗ ประจำเดือนมีนาคม-เมษายน ๒๕๔๗

เอกสารประกอบโครงการเสวนาวิชาการสัญจร "สังคมไทยกับแนวทางจัดการได้" วันที่ 24 กันยายน 2547 เวลา 9.00 น. - 12.00 น.
ณ ห้องประชุมชั้น 4 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติเพื่อผลผลิตในเรื่องกำไรและการค้าแบบเสรีแต่เพียงอย่างเดียว เกือบจะพูดได้ว่าแทบทุกวันนี้ตามบ้านและเมืองในท้องถิ่นต่างๆ เกือบมองไม่เห็นธรรมชาติ แต่เต็มไปด้วยสภาพแวดล้อมเทียมที่มีแหล่งอุตสาหกรรมที่เป็นป่าคอนกรีตเต็มไปหมด และความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งนอกเหนือธรรมชาติก็เป็นเรื่องทางไสยศาสตร์ที่ต้องการเอาอำนาจศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้นมาเยียวยาความอยากทางวัตถุและเสริมสร้างการดำรงอยู่อย่างเป็นปัจเจกที่มีการสะเมิดศีลธรรมและทำลายความเป็นมนุษย์อยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน อำนาจสาธารณ์ที่มาจากอิทธิพลทางเศรษฐกิจการเมืองที่ได้รับฉันทานุมัติจากรัฐในรูปของกฎหมายก็ดี หรือจากบรรดาผู้มีอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ก็ดี ล้วนรังสรรค์ให้เกิดคนที่มีอำนาจและสถาบันใหม่ๆ ที่ทำลายสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เคยดำรงมาอย่างราบรื่นแต่หลายรอบปีที่ผ่านมาอย่างสิ้นเชิง คนและสถาบันเหล่านี้ก็คือบรรดาผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อบต. อบจ. และอะไรต่างๆ ที่มีอำนาจรัฐและกฎหมายในการดำเนินการอย่างไรก็ได้ในสังคมท้องถิ่น ทุกวันนี้วัดวาอารามและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาและความเชื่ออื่นๆ ที่เคยเป็นกลไกในการสร้างความเป็นอยู่อย่างสันติสุขและธำรงความเป็นมนุษย์ที่มีศีลธรรมให้แก่ผู้คนในอดีตได้ถูกละเลยและเปลี่ยนแปลงให้เป็นเครื่องมือหรือสิ่งที่สร้างบารมีให้แก่บรรดาปัจเจกบุคคลที่เป็นมาเฟียและเจ้าพ่อทางเศรษฐกิจการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและรัฐสภาอย่างมีความชอบธรรม

ข้าพเจ้ามีความคุ้นเคยกับนิเวศทางวัฒนธรรมของคนมุสลิมในพื้นที่เทือกเขาสันกาลาคีรีมาไม่น้อยกว่า 40 ปีที่ผ่านมา เคยแลเห็นความอุดมสมบูรณ์และร่มรื่นของบริเวณที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรมที่ดีที่สุดในภาคใต้ของประเทศไทยก็ว่าได้ เป็นระบบนิเวศที่มีทั้งพื้นที่ชายทะเล ที่ราบลุ่มชุมชนเป็นป่าพลุ ที่ราบขั้นบันไดที่เหมาะกับการเพาะปลูก และที่ลาดที่เหมาะกับการทำสวนผลไม้ ป่าเขาที่เต็มไปด้วยของป่าและแร่ธาตุ รวมทั้งมีพื้นที่ภายในที่ติดต่อข้ามเทือกเขาเข้าไปยังบ้านเมืองในประเทศมาเลเซีย แต่ที่สำคัญก็คือเป็นบริเวณที่มีลำน้ำปัตตานีอันเป็นลำน้ำยาว สายหนึ่งหล่อเลี้ยงพาโคลนตะกอนมาทับถมทำให้เกิดอ่าวปัตตานี ที่มีทั้งทะเลตมและป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ด้วยหอยปูปลานานาชนิด มีอ่าวที่เรือสินค้าจากภายนอกมาจอดทอดสมอและมีสันทรายชายทะเลที่เป็นแหล่งตั้งถิ่นฐานชุมชนบ้านเมืองยาวตลอดไปจนถึงนราธิวาส

ตำแหน่งที่ตั้งและความสำคัญทางนิเวศดังกล่าวนี้ คือปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดรัฐและบ้านเมืองสำคัญมากว่าพันปี ซึ่งถ้ามองอย่างปราศจากอคติโดยยึดเอาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีมาอธิบายแล้ว ก็สามารถพูดได้ว่า ปัตตานีเป็นแหล่งที่ตั้งของรัฐโบราณที่เก่าแก่และใหญ่ที่สุดของแหลมมลายูในสมัยศรีวิชัยทีเดียว ป่วยการมาคุยหรือถกกันว่าจะเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรศรีวิชัยที่นักท้องถิ่นนิยมทั้งภายในและภายนอกชอบทะเลาะกัน ข้าพเจ้าให้ความสำคัญสมัยศรีวิชัยในลักษณะที่เป็นยุคสำคัญของการค้าทางทะเลของเครือข่ายบ้านเมืองที่อยู่บนแหลมมลายูและหมู่เกาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 13-16 ที่อยู่ในกระแสการนับถือพุทธศาสนามหายาน เป็นยุคที่มีการขยายตัวของเส้นทางการค้าและเกิดบ้านเมืองและรัฐที่นับถือพุทธศาสนามหายานอย่างกว้างขวางในภูมิภาค ปัจจัยที่ทำให้รัฐโบราณแห่งนี้พัฒนาขึ้นมาจนมีความสำคัญก็คือ ตำแหน่งที่ตั้งซึ่งอยู่บนเส้นทางข้ามคาบสมุทรจากอ่าวปัตตานีไปตามลำน้ำปัตตานีข้ามเทือกเขาไปยังไทรบุรีและเปรัคในมาเลเซียทางฝั่งตะวันออก มีหลักฐานจากศิลาจารึกที่สัมพันธ์กับพุทธศาสนามาตั้งแต่สมัยฟูนัน รวมทั้งพบศิวลึงค์และโบราณวัตถุในศาสนาฮินดูในที่ต่างๆ ด้วย พบถ้ำศักดิ์สิทธิ์ที่มีมาแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่สืบทอดลงมาจนถึงสมัยศรีวิชัย ลพบุรี อยุธยา และกรุงเทพฯ แต่ที่สำคัญก็คือการพบซากเมืองโบราณขนาดใหญ่ในเขตอำเภอยะรังที่อยู่ต่อเนื่องจากสมัยทวารวดี ศรีวิชัย จนถึงอยุธยาตอนต้น ก่อนที่จะเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามและย้ายตำแหน่งเมืองมาอยู่ที่สันทรายชายทะเลที่รู้จักกันในนามว่าเมืองปัตตานี

แม้ว่าแต่สมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ปัตตานีนี้จะถูกผนวกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในราชอาณาจักรสยาม แต่ผู้คนพลเมืองที่เป็นคนมุสลิมก็อยู่กันมาอย่างสงบสุขเพราะทางกรุงเทพฯ ไม่เข้าไปจุ้นจ้านจัดการอะไรในระดับความเป็น

อยู่ของชาวบ้าน ทำให้คนมุสลิมอยู่ในโลกของตัวเองแบบประเพณีที่การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมืองจากภายนอกไม่เข้าไปรุกล้ำ

ความขัดแย้งจากภายนอกที่เข้ามาเป็นพักๆ ยกตัวอย่างเช่น การสร้างชาตินิยมและรัฐนิยมให้คนสวมหมวกเลิกกินหมากในสมัยจอมพล ป. พิบูลย์สงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี หรือในสมัยหลังลงมาที่มีการส่งพวกทหารผ่านศึกเข้าไปตั้งถิ่นฐานในภาคใต้ ดูเหมือนอิทธิพลจากภายนอกที่เข้าไปสร้างความปั่นป่วนให้กับวัฒนธรรมมุสลิม ที่สำคัญก็คือ ความพยายามของรัฐที่ผ่านกระทรวงศึกษาธิการเข้าไปจัดตั้งเรื่องการศึกษา การให้เรียนภาษาไทย และการออกกฎเกณฑ์ในการแต่งกายของคนมุสลิม แต่กระนั้นก็ดี ในระดับชาวบ้านท้องถิ่น ชีวิตความเป็นอยู่ในทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้คนทั้งชาวบ้านชาวเมืองที่เป็นคนมุสลิมและคนพุทธก็ยังคงดำรงอยู่ด้วยความราบรื่น ต่างก็เข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติเหมือนกันในระดับที่ยั่งยืนและกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมในนิเวศทางวัฒนธรรม ชุมชนคนพุทธมีวัดและโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง ในขณะที่คนมุสลิมมีมัสยิดและแหล่งฝังศพเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน แต่สิ่งที่เพิ่มขึ้นมาของคนมุสลิมคือ ปอเนาะ อันเป็นโรงเรียนสอนศาสนาสำหรับทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ปอเนาะนี้แหละคือสถาบันที่เป็นตัวตนที่แท้จริงของปัตตานี ดูเหมือนเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงน้อยทั้งในรูปแบบและอุดมการณ์ ยกตัวอย่างเช่น มัสยิดยังมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทรวดทรงอาคาร จากเครื่องไม้มาเป็นอิฐและคอนกรีตที่มีโดมเป็นสัญลักษณ์ แต่ปอเนาะยังคงแบบกลุ่มกระท่อมที่นักเรียนนักศึกษามาสร้างอยู่รอบๆ สำนักเรียนและที่อยู่อาศัยของโต๊ะครูกลุ่มกระท่อมหรือกลุ่มเรือนนี้อยู่ในแมกไม้ที่แลเห็นแต่ไกลจากชายทุ่งหรือริมถนนหนทาง เป็นสิ่งที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างครูและศิษย์ในชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายและไม่เหลื่อมล้ำจนเกินไป

สัญลักษณ์อีกอย่างหนึ่งของสังคมที่เสมอภาคอย่างสังคมมุสลิมก็คือ กูโบร์ หรือป่าช้าฝังศพ คนตายทุกคนเท่ากันหมดในพื้นที่ฝังศพที่มีก้อนหินหรือเสาหินเสาไม้ปักหัวท้าย ความร่ำรวยอาจสะท้อนให้เห็นเพียงเล็กน้อยจากหินหรือเสาที่เป็นสัญลักษณ์ของหลุมศพ ยกเว้นศพของผู้นำหรือบุคคลที่มีคุณธรรมเท่านั้นที่มีการสร้างอาคารหรือหินศพแสดงสถานภาพ ซึ่งก็อาจมีเพียงแห่งหนึ่งหรือสองแห่งเท่านั้น เพราะต่อพระพักตร์ของพระเจ้านั้นทุกคนเท่ากันหมดและสิ่งที่ถูกตอกย้ำจากการทำละหมาดวันละ 5 ครั้ง

ข้าพเจ้าชอบไปเที่ยวปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เพราะแลเห็นชุมชนแบบกระท่อมไม้ไผ่และใบจากตามชายทะเลของชาวประมงที่จับปลาหากินด้วยเรือกอและชุมชนหมู่บ้านที่มีเรือนไม้รูปแบบต่างๆ ที่อยู่ในท้องถิ่นภายในที่สัมพันธ์กับแมกไม้และเรือกสวนผลไม้นานาชนิด สภาพและลักษณะเหล่านี้แหละที่คนจากภายนอกที่เป็นพวกวัตถุนิยมพากันคิดและตำหนิว่าล้าหลังและยากจน แต่ข้าพเจ้าเห็นว่านี่แหละคือมนุษย์ เพราะนอกจากแลเห็นชีวิตของคนในครอบครัวที่มีปู่ย่าตายาย พ่อแม่ พี่น้อง และลูกหลาน ที่อยู่ร่วมกันและสัมพันธ์กันอย่างสงบสุขแล้วผู้คนทั้งหลายในชุมชนท้องถิ่นต่างรู้จักกันหมดในลักษณะที่เป็น คนใน เหมือนกัน

สังคมมุสลิมเป็นสังคมที่มีความเป็นปึกแผ่นและพลังสูง เพราะดำรงอยู่ในลักษณะที่เป็นกลุ่มก้อน คนรู้จักกันหมดแทบไม่มีความเป็นปัจเจกและการเป็นคนนอก ตรงนี้แหละกระมังที่อมนุษย์ในสังคมทุนนิยมแบบเปิดเจกที่คิดว่าเจริญก้าวหน้าไปกว่าเขา 40 หรือ 50 ปีดูหมิ่นดูแคลนว่ายากจนและล้าหลัง เลยจำเป็นต้องมีการพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองเป็นการใหญ่

ประมาณเกือบสิบปีที่ผ่านมา ข้าพเจ้าไปเที่ยวดูชุมชนชายทะเลของปัตตานีกับสุจิตต์ วงษ์เทศและครอบครัว ดูตั้งแต่เห็นแบบเก่าจากบ้านบางปูไปจนถึงปะนาเระและยะหริ่ง เพราะเป็นบริเวณที่เห็นธรรมชาติและความเป็นอยู่อย่างง่ายๆ ของชีวิตผู้คน แต่ก็ได้พบเห็นสิ่งที่ทำให้ต้องจดจำมาจนวันนี้ นั่นคือ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่นของคนมุสลิม การเปลี่ยนแปลงที่เป็นภายในก็คือมีการให้พื้นที่ใกล้ทะเลที่เคยเป็นที่ปลูกมะพร้าวหรือเพาะปลูกพืชพันธุ์มาเป็นการทำนากุ้งเป็นหย่อมๆ ไป แต่ที่สำคัญก็คือการเปลี่ยนแปลงที่มาจากข้างนอก เพราะช่วงเวลาที่ไปที่บ้านปะนาเระนั้น

ชาวบ้านทั้งละแวกที่อยู่ชายทะเลต่างออกมาชุมนุมวิพากษ์วิจารณ์ขบวนเรือประมงขนาดใหญ่ที่กำลังใช้เครื่องมือทันสมัยลากหอยลายอยู่ในท้องทะเล ชาวบ้านบอกว่าขบวนเรือนี้มีเรือประมงทางวิชาการของกรมประมงของอธิบดีกรมประมงคนดังในสมัยนั้นลำหนึ่งเป็นเรือนำร่อง แล้วมีเรืออวนรุนของนายทุนจากบรรดาบริษัทส่งออกหอยลายที่เมืองปัตตานีอีก 11 ลำ มาสมทบ เรือประมงลำหนึ่งสามารถลากหอยลายได้หลายสิบตันในวันหนึ่งๆ นับเป็นการทำลายสัตว์น้ำนานาชนิดตามชายฝั่งทะเลอย่างน่าสะพรึงกลัว เพราะมีผลกระทบกับการประมงของชาวบ้านมุสลิมที่หากินจับปลาเบญจพรรณด้วยเรือกอและซึ่งลำหนึ่งจับได้เพียง 12 กิโลกรัมต่อวัน ชาวบ้านร้องทุกข์ว่า การทำเช่นนี้พวกตนจะมีอะไรเหลือให้จับอีก ข้าพเจ้าเกิดความรู้สึกที่ลำเอียงทันทีว่า สิ่งที่เห็นต่อหน้าต่อตานี้คือการกระทำที่ฝ่าฝืน อันจะเกิดขึ้นได้แต่พวกที่เป็นอมนุษย์เท่านั้น ข้าพเจ้าไม่ได้ติดตามว่าคนที่เป็นผู้แทนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบได้จัดการอะไรลงไปแต่ว่าในเวลาที่ผ่านมานานพอสมควรได้มีการจัดเวทีชาวบ้านโดยผ่านสื่อทางทีวีของคุณเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง ได้เชิญคนมุสลิมที่อาวุโสและชาวบ้านมาพบปะและสนทนากับอธิบดีกรมประมงคนดังคนนั้นและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในขั้นแรกอธิบดีคนดังกล่าวพูดอย่างมั่นใจด้วยความรู้ทางการประมงและกฎหมายเกี่ยวกับชายฝั่งทะเล โดยระบุว่า บรรดาเรือประมงอวนรุนเหล่านั้นมีสิทธิโดยชอบธรรมตามกฎหมาย แต่ครั้นพบชาวบ้านออกมายืนยันการกระทำที่แย่งทรัพยากรที่พวกเขามีสิทธิตามชายฝั่งอย่างหนักแน่นในลักษณะที่สื่อให้คนดูและคนฟังรายการทีวีเข้าใจและเห็นใจได้ อธิบดีคนดังคนนั้นก็หันมาจับมือกับชาวบ้านทันที

สิ่งที่ชาวประมงมุสลิมพูดที่จำมาได้จนทุกวันนี้ก็คือ "ชายฝั่งทะเลนั้น แต่ก่อนพรุนไปด้วยที่อยู่อาศัยของหอยปูปลาและกุ้งนานาชนิด ที่พวกตนได้จับ ได้กิน และได้ขายเพื่อยังชีพด้วยเรือกอและมาช้านาน บัดนี้ บรรดาเรืออวนรุนเหล่านั้นยกเป็นขบวนมาลากจนพื้นทะเลราบเรียบเป็นสนามกอล์ฟไปหมดแล้ว จะหาปลาได้อย่างไร"

ข้าพเจ้าไม่ได้ติดตามว่า หลังจากการจับมือแสดงสัญญาของสุภาพบุรุษระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับชาวบ้านในหน้าจอทีวีจากวันนั้นแล้วมีอะไรเกิดขึ้น แต่ประมาณ 3-4 ปีต่อมา เมื่อมีโอกาสกลับไปที่บ้านปะนาเระอีกครั้งหนึ่ง ก็พบการเปลี่ยนแปลงมากกว่าเดิม นั่นคือ ชาวบ้านหาปลาด้วยเรือกอและแบบเดิมแต่ต้องเพิ่มการจับหอยปูปลาจาก 12 กิโลกรัม มาเป็น 20-30 กิโลกรัมต่อวัน และชายทะเลที่เคยสะอาดกลับสกปรกเต็มไปด้วยกองขยะ ขากหอย ปู ปลา กระจายอยู่ทั่วไป ในขณะเดียวกันพื้นที่ซึ่งเคยเป็นสวนมะพร้าวและที่ทำการเพาะปลูก ก็เปลี่ยนเป็นแหล่งที่เลี้ยงกุ้งเลี้ยงปลากระจายไปทั่ว ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ ถ้าจะวิเคราะห์ให้เห็นถึงผลของการเปลี่ยนแปลงเชิงมานุษยวิทยาแล้วก็พอจะชี้ให้เห็นได้ว่า มีการเปลี่ยนแปลงที่มาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจและการเมืองที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมขึ้น การทำนากุ้งและการทำประมงจับปลาแบบอวนรุนเพื่อให้ได้ผลผลิตในการส่งออกนั้น มีทั้งมาจากข้างนอกและข้างใน ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งระหว่างคนในชุมชนมุสลิมเอง กับระหว่างคนในและคนนอก

ในระหว่างคนในนั้น เกิดกลุ่มคนที่มีความสามารถในการประกอบการลงทุนและเป็นนายทุนขึ้นมา ในขณะเดียวกัน ความสัมพันธ์ระหว่างคนที่เป็นนายทุนหรือผู้ประกอบการจากภายนอกกับคนภายในที่เป็นแรงงานหรือผู้ผลิตก็ห่างเหินเกินระดับที่ต่างพึ่งพิงซึ่งกันและกันมาเป็นการเก็งกำไรและเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ผลที่ตามมาคือ การใช้ทรัพยากรของท้องถิ่นแบบดั้งเดิมอย่างยั่งยืนและมีดุลยภาพให้ชีวิตวัฒนธรรมที่ราบรื่นแก่การดำรงอยู่ในมิติทางโลกทัศน์และค่านิยมของคนมุสลิมได้ถูกทำลายลงอย่างรวดเร็วทุกเมื่อเชื่อวัน ปรากฏการณ์ในเรื่องการทำลายและแย่งทรัพยากรท้องถิ่นของคนท้องถิ่นที่อยู่ในระบบนิเวศทางวัฒนธรรมเช่นนี้ หาใช่พบเห็นแต่เพียงในท้องถิ่นของคนมุสลิมที่ปัตตานีเท่านั้น หากยังเป็นปรากฏการณ์ของแทบทุกหนแห่งในดินแดนประเทศไทยที่นับวันจะรุนแรงขึ้นทุกที

สิ่งที่ข้าพเจ้าพูดมาแต่ต้นนี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการมองจากคนภายนอก และวิเคราะห์จากข้อมูลภายในที่ผิวเผินและจำกัด จึงทำให้เกิดความคิดที่อยากจะทราบความรู้สึกนึกคิดของคนภายในท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยน

แปลงทางเศรษฐกิจการเมืองจากภายนอกว่า รู้สึกอย่างไร คิดอย่างไร และได้รับความเดือดร้อนอย่างไร รวมทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้นอันทำให้สังคมและวัฒนธรรมของคนภายในที่เรียกว่า ชีวิตวัฒนธรรม ของเขาเปลี่ยนแปลงไปเช่นใด

แต่การศึกษาวิจัยในสังคมไทยที่ผ่านมาร่วมสี่สิบปีนั้น ดูเหมือนไม่มีการเปิดโอกาสให้คนภายในท้องถิ่นได้ทำการศึกษาวิจัยเพื่อให้เห็นความเป็นจริงทางสังคมวัฒนธรรมในมุมมองของคนภายในท้องถิ่นแต่อย่างใด ซึ่งสิ่งดังกล่าวนี้ เห็นได้ชัดจากโครงการวิจัยต่างๆ ในการพัฒนาเศรษฐกิจการเมืองของรัฐนั้น จะเป็นการดำเนินการโดยคนจากภายนอกทั้งสิ้น ทั้งๆ ที่ตามอุดมคติของการพัฒนาแบบมีแผน [planned change] นั้น ควรมีการรับรู้และมีส่วนร่วมในการดำเนินการและการตัดสินใจจากคนภายในด้วย

ดังนั้น ความต้องการที่จะแลเห็นการศึกษาวิจัยการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคมวัฒนธรรม โดยคนภายในชุมชนท้องถิ่นจึงเกิดขึ้น ด้วยความเห็นชอบและสนับสนุนทุนวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โดยมีข้าพเจ้าทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานของโครงการ เป็นโครงการที่ใช้เวลา 1 ปี 6 เดือน ที่แบ่งเป็นโครงการย่อยตามท้องถิ่นต่างๆ ในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศจำนวน 5 โครงการ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักมานุษยวิทยาอาวุโสผู้ผ่านงานวิจัยทางมานุษยวิทยาอย่างเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปมาเป็นที่ปรึกษา 3 ท่าน คือ ดร.มรว.อคิน รพีพัฒน์ ดร.สุเทพ สุนทรเภสัช และรศ.ปรานี วงษ์เทศ

โครงการศึกษาสังคมและวัฒนธรรมคนมุสลิมที่ปัตตานีนับเนื่องเป็นโครงการย่อยโครงการหนึ่งในการสนับสนุนทุนวิจัยของ สกว. บัดนี้การดำเนินโครงการที่ผ่านมาได้ 6 เดือน อันเป็นเวลาที่จะต้องมีการนำข้อมูลมาวิเคราะห์และเสนอเป็นรายงานความก้าวหน้าในระยะแรก เพื่อเป็นประโยชน์แก่นักวิชาการและผู้ที่สนใจจะได้รับทราบและช่วยกันวิพากษ์วิจารณ์ให้เกิดความคิดเห็นที่จะสร้างสรรค์ต่อไป

ในโครงการวิจัยที่จังหวัดปัตตานีนั้น ได้กำหนดเอาชุมชนท้องถิ่น2 แห่ง เป็นแหล่งศึกษา คือชุมชนบ้านพระครู (ชื่อสมมุติ) อันเป็นชุมชนชาวประมงอยู่ติดชายทะเลของจังหวัดปัตตานี และชุมชนบ้านภูมิ (ชื่อสมมุติ) ซึ่งเป็นชุมชนภายในสัมพันธ์กับพื้นที่เรือกสวนไร่นา ชุมชนแรกได้นักวิจัยท้องถิ่นที่เป็นคนในมัสยิดเป็นผู้ดำเนินการ ในขณะที่ชุมชนหลังมีโต๊ะครูและคนในบ่อเนาะเป็นนักวิจัยหลัก การดำเนินการขั้นแรกในระยะ 6 เดือนที่ผ่านมาเป็นการรวบรวมข้อมูลทางชาติพันธุ์ของชุมชนในท้องถิ่นนับแต่สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ประวัติความเป็นมาของผู้คนในชุมชน ความสัมพันธ์ทางสังคม ระบบเศรษฐกิจ ศาสนาความเชื่อ ประเพณีพิธีกรรม การศึกษาอบรม การปกครอง และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม อันมีเหตุมาแต่ภายนอกและภายใน ข้อมูลเหล่านี้ได้นำมาเชื่อมโยงให้เป็นความรู้ในเรื่องชีวิตวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น ซึ่งถ้าหากจะเป็นการศึกษารวบรวมจากคนภายนอกแล้ว ต้องใช้เวลาและไม่ละเอียดลึกซึ้งพอ รวมทั้งอาจจะไม่เป็นที่ยอมรับของคนภายในได้แต่ข้อมูลและความรู้ที่คนภายในรวบรวมและสร้างขึ้นนี้ ก็มีจุดอ่อนเพราะเป็นสิ่งที่เป็นอุดมคติหรือที่คนภายในคิดว่าควรจะเป็น จึงมีลักษณะเป็นภาพนิ่ง ยังไม่แลเห็นความเป็นจริงที่เปลี่ยนแปลงไป ประโยชน์ของความรู้ทางชาติพันธุ์ที่สร้างขึ้นโดยคนภายในนี้ ก็คือเป็นฐานของความรู้ที่จะต้องนำมาตั้งคำถามและตีความเพื่อแลให้เห็นภาพเคลื่อนไหวที่เปลี่ยนแปลงไปตามความเป็นจริง ซึ่งเป็นเรื่องที่นักวิจัยจากภายนอกตลอดจนที่ปรึกษาอาวุโสจะเข้ามาทำการศึกษาและวิเคราะห์ร่วมกันกับคนภายใน

ผลจากการดำเนินการวิจัยในระยะ 6 เดือนแรกนี้ พอสรุปให้เห็นได้ว่า ชีวิตวัฒนธรรมของคนมุสลิมในเขตปัตตานี ทั้งพวกที่มีอาชีพหลักในการทำประมงและทำสวนไร่นานั้น ยังดำรงอยู่ในพื้นที่ทางวัฒนธรรมหรือท้องถิ่นอันประกอบด้วยชุมชนหลายชุมชนที่มีความสัมพันธ์กันทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ชุมชนแต่ละแห่งจะมีมัสยิดเป็นศูนย์กลางในการทำพิธีกรรมทางศาสนา การศึกษาและการจัดการในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ความเป็นชุมชนจะมีขึ้นไม่ได้ถ้าไม่มีมัสยิด และมัสยิดจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าหากไม่มีคนภายในจำนวน 40 ท่านรวมกันจัดตั้งขึ้น ความสำคัญของมัสยิดอีกอย่างหนึ่ง

ที่สำคัญคือ ให้การศึกษาแก่เด็กตั้งแต่เล็กในชุมชนทั้งทางโลกและทางธรรม นับเป็นจุดเริ่มต้นการ อบรมทางสังคม [socialization] ที่สำคัญที่ชุมชนในยุคโลกาภิวัตน์แทบจะไม่มี

เพราะฉะนั้น อาจกล่าวได้ว่า มัสยิดก็คือสถาบันทั้งทางศาสนาและการศึกษาที่ขาดไม่ได้ในการอยู่รวมกันเป็นชุมชนของคนมุสลิมนั้นเอง แต่ที่ปัตตานี การดำรงอยู่ของชุมชนและท้องถิ่นทางสังคมยังมีสถาบันทางศาสนาและการศึกษาอีกอย่างหนึ่งรวมอยู่ด้วย คือ ปอเนาะ อาจจะไม่พบในทุกชุมชน แต่ในระดับท้องถิ่นจะมีอยู่ทั่วไปจนอาจกล่าวได้ว่า เป็นอัตลักษณ์ในสังคมท้องถิ่นของปัตตานีก็ว่าได้

ปอเนาะคือสถาบันที่ให้การศึกษาทั้งทางศาสนาและทางโลกแก่เด็กที่โตในระดับมัธยมและชายหญิงทั่วไปที่แม้จะเรียนจบขั้นอุดมศึกษาแล้วก็ตาม นับเป็นสิ่งที่พัฒนาขึ้นเพื่อการดำรงอยู่อย่างพึ่งตนเองของสังคมมุสลิมมาตั้งแต่ก่อนการขยายตัวการศึกษาของรัฐในระดับมัธยมและอุดมศึกษาเข้าไป ความเป็นปอเนาะเกิดจากคนดีมีความรู้ที่เป็นครูอาจารย์ทำที่อยู่อาศัยของตนให้เป็นอาศรมแล้วให้คนที่เข้ามาเป็นลูกศิษย์สามารถปลูกกระท่อมที่พักอาศัยรวมอยู่ได้ในบริเวณที่ทั้งเรียนไปและอยู่ไปตามอัธยาศัย ทำให้มีลักษณะเป็นชุมชนเล็กๆ ภายในท้องถิ่น สถาบันปอเนาะนี้แหละที่ให้การศึกษาอบรมที่ทำให้ศาสนาอิสลามเป็นวิถีชีวิตของคนมุสลิมและโลกมุสลิมในปัตตานี ซึ่งอาจนับได้ว่าเป็นสถาบันสำคัญที่จรรโลงความสัมพันธ์ทางสังคม โลกทัศน์ และค่านิยมของคนมุสลิมไม่ให้เปลี่ยนแปลงไปได้ง่ายๆ แม้จะมีการรุกล้ำทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมจากภายนอกก็ตาม

กรณีเจ้าแขกเจ็ดหัวเมือง : การเริ่มต้น "ความจริง" เกี่ยวกับปัตตานีด้วยประวัติศาสตร์แห่งการลวง*

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สามปีหลังการสถาปนาราชวงศ์จักรีเมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๕ ปัตตานีมิได้ส่งเครื่องบรรณาการให้แก่กรุงสยาม พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกจึงทรงส่งพระยาราชบังสัน (แม้น) นำทัพเรือเข้าโจมตีปัตตานี เรือรบสยามแล่นตามลำคลองปาแปรีอันเป็นสาขาของแม่น้ำปัตตานีไปจนถึงประตูเมือง สุลต่านปัตตานีไม่ยอมจำนน พระยาราชบังสันสั่งให้เรือรบยิงถล่มประตูเมือง กระสุนปืนใหญ่ตกในเมืองหลายนัด ทำให้ชาวเมืองปัตตานีล้มตายกันมาก ที่สุดปัตตานีก็ยอมแพ้ต่อสยาม[๑] ในปี พ.ศ. ๒๓๕๑ พระองค์โปรดให้เจ้าเมืองสงขลาเป็นผู้ดูแลควบคุมปัตตานีแทนเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช และดินแดนนั้นก็กลายเป็น ๗ หัวเมือง คือ ปัตตานี หนองจิก ยะหริ่ง รามัน ยะลา สายบุรี และระแงะ[๒]

การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญยิ่งเกิดขึ้นในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๔ เมื่อรัฐบาลสยามออกกฎข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณ ๗ หัวเมือง ข้อบังคับนี้ระบุว่า รัฐบาลจะแต่งตั้งปลัดเมือง ยกกระบัตรเมือง และผู้ช่วยราชการเมืองไปช่วยพระยาเมืองทั้งหลายปกครองตามพระราชบัญญัติปกครองท้องที่ ร.ศ. ๑๑๖ จะส่งพนักงานสรรพากรไปเก็บภาษีอากรตามระเบียบกระทรวงการคลัง แม้ว่าในส่วนครอบครัวและศาสนาจะเคารพประเพณีอิสลามว่าด้วยการแต่งงานและสืบตระกูล แต่ก็จะส่งผู้พิพากษาไปตัดสินคดีตามพระธรรมนูญศาลหัวเมือง ร.ศ. ๑๑๔ ที่สำคัญคือจะส่งข้าหลวงใหญ่ประจำบริเวณให้ไปตรวจราชการทั้งภายในเมือง และที่เกี่ยวกับต่างประเทศต่างพระเนตรพระกรรณให้ *"เป็นไปโดยเรียบร้อยตามพระราชประสงค์"*[๓]

รายงานของคณะกรรมาธิการของวุฒิสภาศึกษาปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (๒๕๔๒) ระบุว่า นับแต่ตั้งกรุงรัตนโกสินทร์จนถึงประมาณปี ๒๔๔๕ เกิดการต่อสู้เพื่อให้ปัตตานีเป็นอิสระจากการปกครองของสยามถึง ๖ ครั้ง คือ กรณีตนกูลัมมิเด็น-๒๓๒๙, ระตูปะกาลัน-๒๓๔๙, นายเซะและเจะบุ-๒๓๖๔ และ ๒๓๖๙, เจ้าเมืองหนองจิก-๒๓๗๐, เจ้าเมืองปัตตานี (ตนกูสุหลง)-๒๓๗๔ และตนกูอับดุลกาเดร์ (พระยาวิชิตภักดีฯ)-๒๔๔๕[๔] ซึ่งเป็นจุดจบแห่งยุคสมัยรายาปัตตานี เพราะไม่ปรากฏว่ามีการแต่งตั้งเชื้อสายเจ้าเมืองปัตตานีขึ้นครองเมืองอีกต่อไป

หลังจากนั้น ๔ ปี รัฐบาลสยามก็แก้ไขเปลี่ยนแปลงการบริหารราชการหัวเมืองปักษ์ใต้เป็น ๔ เมือง คือ ปัตตานี ยะลา สายบุรี และระแงะ

วันที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๒ สยามลงนามใน "สัญญากรุงเทพฯ" ยกสิทธิการปกครองและบังคับบัญชาเหนือไทรบุรี กลันตัน ตรังกานู และปะลิส รวมทั้งเกาะใกล้เคียงให้อังกฤษ โดยฝ่ายอังกฤษรับรองว่าจะให้รัฐบาลสหพันธรัฐมลายูจัดการหนี้สินที่รัฐเหล่านั้นมีกับรัฐบาลสยามให้เรียบร้อย กับยอมยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขตและอำนาจกงสุลในสยาม ส่วนคนในบังคับอังกฤษก็ได้รับสิทธิเช่นเดียวกับคนพื้นเมือง เว้นแต่ไม่ต้องเป็นทหารเท่านั้น[๕]

ในสายตาของนักประวัติศาสตร์บางคน สนธิสัญญานี้เป็นผลดีต่อไทยในแง่ของความเข้มแข็งและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประเทศ แม้จะต้อง *"เสียดินแดนมลายู ๔ รัฐ รวมเนื้อที่ประมาณ ๑๕,๐๐๐ ตารางไมล์ และพลเมืองกว่า*

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, ศิลปวัฒนธรรม, กรุงเทพฯ : พิฆเณศ พริ้นติ้งเซ็นเตอร์, 2547

ห้าแสนคนให้อังกฤษก็ตาม แต่ก็ไม่ใช่ดินแดนที่เป็นคนไทยแท้ๆ"[๖] อันที่จริงสนธิสัญญานี้ทำให้สุลต่านมลายูบางองค์โดยเฉพาะที่กลันตันและตรังกานูโกรธเคืองมากจนปรารภกับนาย Arthur C. Adams ที่ปรึกษาการคลังอังกฤษประจำไทรบุรีว่า ***"ประเทศของฉัน ประชาชนของฉัน ถูกขายไปเหมือนกับการขายลูกวัว ฉันให้อภัยคนซื้อซึ่งไม่มีพันธะกับฉันได้ แต่ฉันให้อภัยคนขายไม่ได้"***[๗]

ในปี ๒๔๕๙ เกิดการปกครองท้องที่เป็นจังหวัดในมณฑลปัตตานี เวลานั้นสายบุรียังนับเป็นจังหวัดหนึ่ง จนกลายมาเป็นจังหวัดเช่นในปัจจุบันในปี ๒๔๗๖ โดยเปลี่ยนสายบุรีให้กลายเป็นอำเภอหนึ่งของปัตตานีไปในที่สุด[๘]

เตช บุนนาค เริ่มต้นข้อเขียน **"พระยาแขกเจ็ดหัวเมืองคบคิดขบถ ร.ศ. ๑๒๑"** ว่า *"ในรัชกาลอันยั่งยืนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๔๑๑-พ.ศ. ๒๔๕๒) ปี ร.ศ. ๑๒๑ หรือ พ.ศ. ๒๔๔๕ เป็นปีหนึ่งที่มีเหตุการณ์รุนแรงบังเกิดขึ้นมากผิดปกติ"*[๙] เหตุการณ์ที่ว่า "รุนแรง" นั้นได้แก่ ขบถผู้มีบุญภาคอีสาน ซึ่งเริ่มขึ้นเมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๔๔๔ จนถึงประมาณเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๕ ทางภาคเหนือเกิดขบถเงี้ยวเมืองแพร่ ตั้งแต่ปลายเดือนกรกฎาคมจนถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๔๕ ทั้งสองเหตุการณ์รัฐบาลต้องใช้กำลังทหารเข้าปราบปราม ในปีเดียวกันพระยาแขกเจ้าเมืองตานี ยะหริ่ง สายบุรี ระแงะ รามัน ยะลา และหนองจิก *"ก็แสดงท่าทีว่าได้คบคิดขบถอยู่บ้างเหมือนกัน แต่รัฐบาลสามารถระงับเหตุการณ์ไว้ได้ก่อน เรื่องจึงมิได้ลุกลามขึ้นเป็นขบถเช่นที่อื่น"*[๑๐]

เต็งกูอับดุลกาเดร์ กามารุดดิน กษัตริย์ปัตตานีพระองค์สุดท้าย

คำอธิบายปรากฏการณ์ "ขบถ ร.ศ. ๑๒๑" โดยเฉพาะกรณีพระยาแขกทั้งเจ็ด "คบคิดขบถ" อาจสรุปได้ว่า เป็นปฏิกิริยาของท้องถิ่นต่อการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางคือกรุงเทพฯ โดยอาศัยการปฏิรูปการปกครองของรัชกาลที่ ๕ ส่วนเหตุผลแห่งการปฏิรูปของรัชกาลที่ ๕ ก็คือความจำเป็นที่ต้องปรับรูปสยามให้เป็นรัฐชาติสมัยใหม่ เพื่อโต้ตอบกับอิทธิพลอำนาจของจักรวรรดินิยมฝรั่งที่แวดล้อมประเทศอยู่

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสเมื่อเสด็จประพาสหัวเมืองมลายู ในปี พ.ศ. ๒๓๓๔ ว่า ***"เราไม่มีผลประโยชน์เป็นพิเศษแต่อย่างใดในบรรดาหัวเมืองเหล่านี้...หากเราต้องสูญเสียหัวเมืองเหล่านี้ให้แก่อังกฤษ เราจะขาดแต่เพียงดอกไม้เงินดอกไม้ทองนอกเหนือไปจากเครื่องราชบรรณาการนี้แล้ว ก็ไม่มีการสูญเสียทางด้านวัตถุอื่นใดอีก อย่างไรก็ตาม การสูญเสียดินแดนเหล่านี้ไปย่อมเป็นการเสื่อมเสียเกียรติภูมิของประเทศ นี่เป็นเหตุผลที่ว่าทำไมเราจึงต้องย้ำความเป็นเจ้าของดินแดนในส่วนนี้"***[๑๑] อันที่จริงในสมัยนั้นอังกฤษและฝรั่งเศสได้ตกลงทำปฏิญญาอังกฤษ-ฝรั่งเศส ๑๘๙๖ (พ.ศ. ๒๔๓๙) ที่จะให้สยามเป็นรัฐกันชน แม้ทั้งสองประเทศจะยอมรับรองเอกราชและอธิปไตยของสยามเหนือบริเวณลุ่มเจ้าพระยา เพชรบุรี แม่กลอง ท่าจีน และบางปะกง แต่ก็ปล่อยดินแดนทางตอนใต้ไว้โดยปราศจากหลักประกันใดๆ[๑๒]

เหตุการณ์พระยาแขก "คบคิดขบถ" นี้ มีคำอธิบายว่าเกิดขึ้นจากการที่รัฐบาลส่วนกลางส่งข้าราชการเข้าไปปกครองตามระบบเทศาภิบาล ทำให้ *"ผู้นำของหัวเมืองทั้งเจ็ดไม่พอใจเพราะถูกลิดรอนอำนาจลงอย่างมาก"*[๑๓] แต่เมื่อย้อนไปดูสิ่งที่เกิดขึ้นกับหัวเมืองทั้งเจ็ด เมื่อปี ๒๔๔๔ ก็พอ

๑

เข้าใจได้ว่า ความไม่พอใจของผู้นำและผู้คนในท้องถิ่นเกิดขึ้นได้อย่างไร เพราะข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณ ๗ หัวเมือง คือการเปลี่ยนแปลงการปกครองท้องถิ่นทั้งในด้านการบริหารปกครองเมือง การคลัง การติดต่อกับต่างประเทศ ตลอดจนการศาล ให้อำนาจเหล่านี้ย้ายตำแหน่งแห่งที่จากมือของเจ้าเมืองในท้องถิ่นมาขึ้นต่อรัฐบาลที่กรุงเทพฯ ในแง่นี้บางคนจึงสรุปว่าเหตุแปรเปลี่ยนเกิดขึ้น *"เมื่อสี่จังหวัดภาคใต้ถูกรวมเข้าไปในประเทศไทยเมื่อปี ๒๔๔๕"* และเห็นว่า *"ขบวนการแบ่งแยกดินแดนได้ถือกำเนิดมาโดยบรรดาอดีตเจ้าผู้ครองนคร ซึ่งต้องเสียสิทธิพิเศษไป เจ้าผู้ครองนครคนแรกที่ตั้งตัวเป็นกบฏ คือ พระยาวิชิตภักดี (อับดุลกอเดร) อดีตเจ้าผู้ครองนครปัตตานีคนสุดท้ายซึ่งได้ต่อต้านรัฐบาลเมื่อปี ๒๔๔๔"*[๑๔]

เตช บุนนาค ผู้ศึกษา "ขบถ ร.ศ. ๑๒๑" โดยตรง เห็นว่ากรณีพระยาแขกทั้งเจ็ด เมื่อปี ๒๔๔๕ นั้นยังไม่ใช่ขบถ เป็นแต่เพียง **"คบคิดขบถ"** ยังไม่เกิดความรุนแรงขึ้น เพราะทางกรุงเทพฯ ยับยั้งไว้ได้ก่อนจึงมิได้มีใครเจ็บใครตายดังเช่นการปราบปรามด้วยกำลังทหารในภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ในสายตาของผู้คนอีกมากได้ถือว่าเกิด "กบฏ" ขึ้นแล้ว และเพราะถือว่าเกิด "กบฏ" ก็อาจเข้าใจต่อไปด้วยว่าเกิดความรุนแรงขึ้น

แต่อย่างไรก็ตามในสายตาของผู้เขียน***ประวัติราชอาณาจักรมลายูปะตานี*** กลับเห็นว่าเหตุการณ์เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๐๒ หรือ พ.ศ. ๒๔๔๕ นี้สำคัญต่ออนาคตของปัตตานีเป็นอย่างยิ่ง Syukri เขียนว่า *"ปี ค.ศ. ๑๙๐๒ เป็นปีที่เมืองปะตานีสูญเสียอำนาจอย่างสิ้นเชิง นั่นคือการสูญเสียอธิปไตยของบรรดาราชาและชาวเมืองปะตานี สิทธิเสรีภาพและความเป็นเอกราชอยู่ใต้อำนาจของพระเจ้ากรุงสยามโดยสิ้นเชิง นับเป็นปีแห่งอัปยศที่สุดในประวัติศาสตร์เมืองปะตานี"*[๑๕]

ข้าพเจ้าสงสัยว่ามีอะไรเกิดขึ้นที่ทำให้คนอย่าง Syukri รู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ "อัปยศที่สุดในประวัติศาสตร์เมืองปะตานี" จริงอยู่สิ่งที่มากับข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณ ๗ หัวเมือง หมายถึงการสิ้นสุดของเอกราชปัตตานี แต่นอกจากเหตุผลในเชิงโครงสร้างแห่งความพ่ายแพ้ของหัวเมืองซึ่งมีอดีตเป็นอาณาจักรต่อรัฐชาติสมัยใหม่แล้ว ยังจะมีคำอธิบายอื่นต่อความรู้สึก "อัปยศที่สุด" นี้หรือไม่

เพื่อตอบคำถามนี้คงต้องย้อนไปพิจารณาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับปัตตานีโดยเฉพาะตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๔๔ ที่รัฐบาลกรุงเทพฯ ส่งขุนนางสำคัญคือพระยาศรีสหเทพมาเจรจากับเจ้าเมืองมลายู เพื่อแก้ปัญหาความไม่พอใจของเจ้า

๑ นักโทษที่ถูกจับกุมด้วยข้อหาเป็น "กบฏผีบุญ" ในภาคอีสาน ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่รัฐต้องใช้กำลังทหารเข้าปราบปราม ร่วมสมัยเดียวกันกับเหตุการณ์พระยาแขกเจ็ดหัวเมืองคบคิดขบถ ร.ศ. ๑๒๑ (พ.ศ. ๒๔๔๕)
๒ พระยาสุขุมนัยวินิต

เมืองที่เกิดขึ้น จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๔๕ ที่เต็งกูอับดุลกาเดร์ถูกจับ ข้าพเจ้าจะพิจารณาเหตุการณ์นี้จากเอกสารของฝ่ายนักวิชาการมาเลย์มุสลิมที่ตีพิมพ์ในมาเลเซีย โดยเฉพาะงานของ Nik Anuar Nik Mahmud (1999) ซึ่งอาศัยหลักฐานเอกสารชั้นต้นมาสร้างภาพเหตุการณ์การเจรจานี้ได้อย่างน่าสนใจ และน่าจะช่วยให้เข้าใจทั้ง "ความอัปยศที่สุด" และความสัมพันธ์ระหว่าง "ความจริง" ในกรณีนี้ และปัญหาที่ "ความจริง" นี้ส่งผลต่อปัญหาความรุนแรงพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในเวลาต่อมาได้

ในวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๔๐ รัฐบาลสยามทำสัญญาลับกับรัฐบาลอังกฤษ เหตุผลฝ่ายไทยคือสัญญาอังกฤษ-ฝรั่งเศส พ.ศ. ๒๔๓๙ เท่ากับปล่อยให้ตอนใต้ของไทยปราศจากหลักประกัน ในขณะที่อังกฤษเห็นความจำเป็นจะสกัดกั้นอิทธิพลของเยอรมนีไม่ให้ก้าวเข้ามาทางตอนใต้ของไทย สัญญาฉบับนี้ระบุว่า ไทยจะไม่ยอมให้ชาติหนึ่งชาติใดเช่าซื้อ หรือถือกรรมสิทธิ์เหนือดินแดนไทยตั้งแต่ตำบลบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ลงไป โดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลอังกฤษก่อนเป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนอังกฤษสัญญาว่าจะให้ความคุ้มครองทางทหารต่อไทยหากถูกรุกรานจากชาติอื่น[๑๖] ในสายตาของฝ่ายมลายูมุสลิม สัญญาลับนี้เป็นการเปิดโอกาสให้รัฐบาลสยามจัดการเปลี่ยนแปลงในหัวเมืองภาคใต้ได้สะดวกขึ้น

กรุงเทพฯ ส่งพระยาสุขุมนัยวินิตมาเป็นข้าหลวงเทศาภิบาลที่ปัตตานี สิ่งแรกที่พระยาสุขุมฯ ดำเนินการคือ จัดเก็บภาษีอากรฝิ่นและเหล้าใหม่[๑๗] โดยแบ่งรายได้ครึ่งหนึ่งให้กรุงเทพฯ ต่อมามีการเก็บภาษีที่ดินโดยไม่มีใบรับรอง ทำให้เก็บภาษีได้ปีละหลายครั้ง ในปี ค.ศ. ๑๙๐๐ เริ่มเก็บภาษีส่งออกและนำเข้าโดยแบ่งให้ฝ่ายเจ้าเมืองมลายูเพียงร้อยละ ๑๒.๕ เท่านั้น เจ้าเมืองมลายูทั้งหลายคัดค้านระบบภาษีเช่นนี้มาแต่ต้น เพราะเห็นว่าสิทธิในการจัดเก็บภาษีเป็นของเจ้าเมืองไม่ใช่รัฐบาลสยาม

เมื่อเต็งกูอับดุลกาเดร์ กามารุดดิน ขึ้นเป็นเจ้าเมืองปัตตานีคนใหม่ในปี ค.ศ. ๑๘๙๘ กรุงเทพฯ ก็ตัดไม่ให้รายได้ส่วนนี้แก่เจ้าเมืองปัตตานีคนใหม่ อีกทั้งรัฐบาลสยามยังได้เลื่อนการแต่งตั้งท่านเป็นเจ้าเมืองปัตตานีอย่างเป็นทางการออกไปอีก ๒ ปี ระหว่างที่ยังไม่มีการแต่งตั้งเจ้าเมือง พระยาสุขุมนัยวินิตเกณฑ์กำลังทหารกว่า ๖๐๐ คนมาบีบบังคับการเสียภาษีของประชาชน ยิ่งกว่านั้นข้าหลวงใหญ่ผู้นี้ยังห้ามไม่ให้เจ้าเมืองลงโทษประชาชนที่ขาดละหมาด (นมัสการ) วันศุกร์ และห้ามประชาชนบริจาคทานให้มัสยิดอีกด้วย[๑๘] แม้เมื่อเต็งกูกามารุดดินได้เป็นเจ้าเมืองปัตตานีในที่ "พระยาวิชิตภักดี" แล้ว ก็ยังไม่สามารถร้องเรียนให้รัฐบาลกรุงเทพฯ แก้ปัญหาทุกข์ร้อนต่างๆ ของปัตตานีได้ จึงร้องเรียนไปยังนาย Frank Swettenham ข้าหลวงใหญ่อังกฤษที่สิงคโปร์เมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๐๑ ในจดหมายร้องเรียนนั้นระบุว่า การกดดัน ก่อกวนของรัฐบาลสยามที่กระทำต่อปัตตานี ***"กำลังนำไปสู่ความพินาศของบ้านเมืองของข้าพเจ้า"***[๑๙] แต่เพราะอังกฤษประสงค์จะสร้างสัมพันธ์อันดีกับสยาม จึงไม่ได้ให้ความช่วยเหลือดังที่เจ้าเมืองประสงค์

เต็งกูอับดุลกาเดร์ กามารุดดิน จึงเรียกประชุมเจ้าเมืองต่างๆ ที่วังจาบัง ตีกอ ในปัตตานี เพื่อหารือถึงแนวทางดำเนินการต่อไป ที่ประชุมเห็นชอบที่จะก่อขบถ โดยวางแผนไว้ในปลายเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๐๑ หลังจากได้อาวุธจากสิงคโปร์ โดยหวังว่าเมื่อหัวเมืองทางใต้ลุกฮือขึ้น ฝรั่งเศสจะเข้าตีสยามจากอินโดจีนทางเหนือ สยามคงต้องยอมปล่อยหัวเมืองมลายูให้เป็นอิสระ[๒๐]

แต่ในเดือนกันยายน ค.ศ. ๑๙๐๑ Swettenham ได้พบกับเต็งกูอับดุลกาเดร์ที่สิงคโปร์ เขาได้แนะนำรายาปัตตานีให้

๑

๒

๑ Frank Swettenham
๒ พระยาศรีสหเทพ ปลัดทูลฉลองมหาดไทย

อดทน ให้หาทางออกที่ไม่ใช้ความรุนแรง และให้คำมั่นว่าหากฝ่ายปัตตานีทำตาม เขาจะปรึกษากับรัฐบาลอังกฤษให้หาทางคืนอำนาจให้รายาปัตตานี เต็งกูอับดุลกาเดร์คล้อยตามความเห็นของข้าหลวงอังกฤษผู้นี้ จึงยกเลิกแผนจะก่อขบถ ขณะเดียวกัน Swettenham ก็ได้ห้ามส่งอาวุธจากสิงคโปร์มายังเมืองต่างๆ ในปัตตานี[๒๑] กระทรวงการต่างประเทศอังกฤษได้ส่งข่าวดังกล่าวให้สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ พระองค์จึงทรงส่งพระยาศรีสหเทพ[๒๒] มายังปัตตานีเพื่อสืบความ

วันที่ ๒๓ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๐๑ (๒๔๔๔) พระยาศรีสหเทพและคณะเดินทางมาถึงปัตตานี ได้เข้าพบเต็งกูอับดุลกาเดร์ทันที รายาปัตตานีได้อธิบายให้พระยาศรีสหเทพทราบถึงสาเหตุต่างๆ ที่ทำให้เจ้าเมืองมลายูทั้งหลายไม่พอใจข้าหลวงเทศาภิบาล ปัญหาที่ประชาชนต้องประสบเพราะการกดขี่ของข้าราชการสยาม ตลอดจนผลกระทบต่อสถานภาพของเจ้าเมือง รายาปัตตานีเสนอทางออกว่า *สยามควรให้ปัตตานีปกครองตนเองเช่นเดียวกับรัฐเคดาห์ ใช้กฎหมายท้องถิ่นเป็นหลักในการปกครองและใช้ภาษามลายูเป็นภาษาทางราชการ*[๒๓]

วันที่ ๒๔ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๐๑ พระยาศรีสหเทพได้เข้าพบเต็งกูอับดุลกาเดร์อีกครั้งหนึ่ง คราวนี้ได้ขอให้รายาปัตตานีลงชื่อในหนังสือฉบับหนึ่งซึ่งเขียนด้วยภาษาไทย โดยแจ้งกับรายาปัตตานีว่า เนื้อหาในหนังสือฉบับนี้เป็นข้อร้องเรียนต่างๆ และแนวทางแก้ไขปัญหาของเต็งกูอับดุลกาเดร์ เพื่อจะนำเสนอต่อองค์รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รายาปัตตานีปฏิเสธไม่ยอมลงชื่อในหนังสือนั้นเพราะเขียนเป็นภาษาไทย พระยาศรีสหเทพให้คำมั่นว่า หนังสือนี้มิใช่หนังสือสัญญาและรายาจะไม่ถูกผูกมัดจากเนื้อหาในหนังสือดังกล่าว เต็งกูอับดุลกาเดร์ยังคงปฏิเสธไม่ยอมลงนาม จนที่สุดพระยาศรีสหเทพให้เจ้าหน้าที่แปลหนังสือนั้น และอ่านให้รายาปัตตานีฟัง หลังจากอ่านแล้ว พระยาศรีสหเทพได้ให้คำมั่นอีกครั้งหนึ่งว่า ฝ่ายปัตตานีจะไม่มีข้อผูกมัดใดๆ จากหนังสือดังกล่าว และยังสามารถแก้ไขได้ในภายหลังหากรายามีประสงค์

เมื่อได้ฟังคำมั่นรับรองแข็งแรง ที่สุดเต็งกูอับดุลกาเดร์กามารุดดิน รายาปัตตานีก็ยอมลงนามในหนังสือนั้น พระยาศรีสหเทพจึงออกเดินทางต่อไปยังสิงคโปร์ เมื่อไปถึงสิงคโปร์ พระยาศรีสหเทพแจ้งให้ Swettenham ทราบว่า ปัญหาปัตตานีคลี่คลายแล้ว เพราะเต็งกูอับดุลกาเดร์ ยอมรับระเบียบการปกครองแบบใหม่ของรัฐบาลสยามในการเจรจานั้น[๒๔]

แต่ที่ปัตตานี หลังจากพระยาศรีสหเทพจากไป เต็งกูอับดุลกาเดร์ได้ให้คนของตนแปลหนังสือฉบับดังกล่าวเป็นภาษามลายู ท่านตกใจเป็นล้นพ้นเมื่อพบว่าเนื้อหาของหนังสือดังกล่าวแตกต่างโดยสิ้นเชิงจากที่พระยาศรีสหเทพ

๑ ๒ ๓

๑ พระยาพิพิธเสนามาตยาธิบดีศรีสุรสงคราม เจ้าเมืองยะหริ่ง

๒ อังกูสุลัยมาน บินอังกูชอและห์ เจ้าเมืองยะลาคนสุดท้าย

๓ เต็งกูอับดุลมุตตอลิบ บินเต็งกูอับดุลกอเดร์ หรือพระยาสุริยะสุนทรฯ เจ้าเมืองสายบุรีคนสุดท้าย

ได้อ่านให้ฟัง แม้ว่าหนังสือนั้นจะเป็นหนังสือที่จะส่งถึงสมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพจริง แต่เนื้อหากลับเป็นว่ารายาปัตตานีเห็นชอบและยอมรับพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. ๑๑๖ เพื่อความมั่นคงของปัตตานี และเห็นชอบให้แต่งตั้งข้าราชการระดับสูงของสยามที่มีอำนาจเด็ดขาดทุกเรื่องในปัตตานี[๒๕]

เมื่อรู้ว่าตนถูกหลอก รายาปัตตานีก็ให้คนของตัวเดินทางไปพบพระยาศรีสหเทพที่สิงคโปร์เพื่อแจ้งเรื่องนี้ให้ทราบ พระยาศรีสหเทพเดินทางกลับมาพบกับเต็งกูอับดุลกาเดร์อีกครั้งหนึ่งในที่ประชุมหารือระหว่างเจ้าเมืองมลายูต่างๆ ที่หนองจิกเมื่อวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๐๑ ในการประชุมนี้พระยาศรีสหเทพได้ขอไม่ให้รายาปัตตานีแจ้งเรื่องที่เกิดขึ้นให้เจ้าเมืองอื่นๆ ในที่ประชุมได้ทราบ[๒๖] แต่รายาปัตตานีไม่ได้เข้าร่วมประชุมที่หนองจิกในครั้งนั้นโดยอ้างว่าป่วย ในที่ประชุมพระยาศรีสหเทพได้ขอให้เจ้าเมืองต่างๆ ที่มา ยอมรับพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. ๑๑๖ เจ้าเมืองทั้งนั้นปฏิเสธเว้นแต่เจ้าเมืองยะหริ่งที่สนับสนุนรัฐบาลสยาม

ก่อนกลับกรุงเทพฯ พระยาศรีสหเทพได้เดินทางมาพบรายาปัตตานี และขอให้ท่านรับรองพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. ๑๑๖ รายาปฏิเสธอีก และได้ส่งหนังสือคัดค้านไปยังพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่รัฐบาลสยามก็ไม่ได้ใส่ใจ ครั้นวันที่ ๑๖ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๐๑ รายาปัตตานีก็ได้รับหนังสือแจ้งจากสมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพว่าด้วยการจัดระเบียบการปกครองใหม่ที่เรียกว่าข้อบังคับปกครองเจ็ดหัวเมือง ร.ศ. ๑๒๐ (พ.ศ. ๒๔๔๔)

เต็งกูอับดุลกาเดร์ได้พยายามต่อรองกับรัฐบาลสยามเพื่อยอมให้ปัตตานีปกครองตนเองได้เช่นที่เคยเป็นมา แต่การเปลี่ยนแปลงได้เกิดขึ้นแล้วและอดีตไม่หวนคืนมา

ต้นเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๙๐๒ (พ.ศ. ๒๔๔๕) รายาปัตตานีได้ร้องเรียนไปยังข้าหลวงอังกฤษประจำสิงคโปร์อีกครั้งหนึ่ง เรียกร้องให้อังกฤษขอให้สยามปลดปล่อยปัตตานีให้เป็นอิสระ ทั้งยังแจ้งกับ Swettenham ด้วยว่า หากอังกฤษไม่ให้ความร่วมมือ ชาวปัตตานีก็ไม่มีทางเลือกนอกจากจะก่อขบถหรือขอความช่วยเหลือจากมหาอำนาจยุโรปอื่นๆ[๒๗]

ข้าหลวงอังกฤษประจำสิงคโปร์เห็นว่าปัญหาในปัตตานีจะกระทบกระเทือนผลประโยชน์ของอังกฤษ จึงกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวให้ทรงร่วมมือกับอังกฤษคลี่คลายปัญหานี้ พระพุทธเจ้าหลวงปฏิเสธข้ออ้างที่ว่ารัฐบาลไทยไม่ใส่ใจกับปัญหาในปัตตานี และทรงเห็นว่าการขบถจะเกิดขึ้นได้ก็เพียงเพราะเจ้าเมืองมลายูได้รับความช่วยเหลือจากมหาอำนาจยุโรปเท่านั้น อันที่จริงกรุงเทพฯ ไม่ได้คิดจะร่วมมือกับอังกฤษ อีกทั้งไม่พอใจการปฏิเสธข้อบังคับปกครองเจ็ดหัวเมืองของเจ้าเมืองมลายูที่นำโดยรายาปัตตานี และไม่พอใจการที่รายาปัตตานีขอความช่วยเหลือจากอังกฤษ

ดังนั้นเช้าวันศุกร์ที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๔๕ (ค.ศ. ๑๙๐๒) พระยาศรีสหเทพในฐานะรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้แจ้งให้รายาปัตตานีทราบว่าท่านจะมาถึงปัตตานีในตอนบ่ายสามโมง และขอให้รายาปัตตานีเข้าพบ

หลังทำพิธีละหมาด (นมัสการ) บ่าย (อัสริ) เต็งกูอับดุลกาเดร์พร้อมด้วยคณะ ๒๐ คน ได้เดินทางมาพบพระยาศรีสหเทพยังที่พักซึ่งมีตำรวจสยามคุ้มกันอยู่ถึง ๑๐๐ คน พระยาศรีสหเทพขอให้รายาปัตตานีเข้าไปในห้อง แล้วได้อ่านข้อบังคับปกครองเจ็ดหัวเมือง พ.ศ. ๒๔๔๕ ให้ท่านฟัง และขอให้ท่านลงนาม เต็งกูอับดุลกาเดร์ไม่ยอมลงนามอีกและขอเจรจากับรัฐมนตรีมหาดไทยซึ่งประทับอยู่ที่กรุงเทพฯ รายาปัตตานีไม่ประสงค์จะทำการผิดพลาดเช่นที่เคยเกิดขึ้นมาแล้ว พระยาศรีสหเทพยืนยันขอให้ท่านลงนาม ให้เวลาท่าน ๕ นาที ไม่เช่นนั้นจะถูกถอดถอนออกจากการเป็นเจ้าเมือง เต็งกูอับดุลกาเดร์ปฏิเสธไม่ยอมลงนามตามคำของพระยาศรีสหเทพ ท่านจึงถูกจับในที่นั้น[๒๘]

ในเวลานั้นผู้ติดตามรายาปัตตานีแสดงท่าทีไม่ยอมให้ท่านถูกจับ จะชิงตัวเสียจากการควบคุมของพระยาศรีสหเทพ แต่รายาปัตตานีเห็นว่าไม่มีประโยชน์ที่จะให้ประชาชนต้องเสียเลือดเนื้อ เพราะตระหนักดีว่ามีกำลังน้อยกว่ามาก ท่านจึงถูกจับนำตัวมายังสงขลา ไม่กี่วันหลังจากนั้น เจ้าเมืองระแงะและเจ้าเมืองสายบุรีก็ถูกจับด้วย และนำตัวมายังพิษณุโลกถูกพิพากษาจำคุก ๓ ปีในข้อหา **"ขัดคำสั่ง"** พระมหากษัตริย์สยาม ผู้เฒ่าผู้แก่ปัตตานีที่ยังอยู่เล่ากันว่า รายาปัตตานีถูกขังไว้ที่บ่อในวัดแห่งหนึ่งของจังหวัดพิษณุโลก[๒๙]

ต่อเมื่ออดีตรายาปัตตานี *"สารภาพความผิดและสัญญาว่าจะไปอยู่ทำมาหากินอย่างไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินทั้งปวง...จะไม่เกี่ยวข้องแก่การบ้านเมืองอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นอันขาด"* พระพุทธเจ้าหลวงก็ทรงอนุญาตให้กลับไปปัตตานีได้[๓๐]

เมื่อเดินทางไปถึงปัตตานี มีราษฎรประมาณ ๕๐๐ คน นั่งเรือ ๘๐ ลำ ไปรับที่ปากน้ำ อีกประมาณ ๒,๐๐๐ คน ยืนต้อนรับอยู่บนตลิ่งสองข้างแม่น้ำตานี มีฝ่ายศาสนาอีกกว่าร้อยคนรอรับอยู่ที่บ้าน และหลังจากนั้นก็มีราษฎร กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นร้อยๆ คนไปเยี่ยมอดีตรายาปัตตานีผู้นี้ไม่เว้นแต่ละวัน สภาพการณ์นี้ทำให้รัฐบาลกังวลถึงกับต้องส่งเรือรบลำหนึ่งไปทอดสมอที่ปากน้ำเมืองปัตตานี[๓๑]

เต็งกูอับดุลกาเดร์ กามารุดดิน อพยพไปพำนักอยู่ในรัฐกลันตันในเวลาต่อมาและสิ้นชีวิตที่นั่นเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๖ (ค.ศ. ๑๙๓๓)

คงต้องกล่าวว่า ภาพของ **"ความจริง"** เกี่ยวกับกรณีเจ้าแขกเจ็ดหัวเมือง **"คบคิดขบถ"** เมื่อพิจารณาจากเอกสารฝ่ายมลายูมุสลิมเป็นหลัก จะมีรายละเอียดที่สำคัญมากมายปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างกรุงเทพฯ ซึ่งมีอำนาจมากกว่ากับปัตตานีซึ่งเคยเป็นเมืองประเทศราชและกำลังแปรเปลี่ยนไปเป็นหัวเมือง และต่อมาเป็นเพียงจังหวัดหนึ่งคงเห็นได้ชัด ปัญหาความละเอียดอ่อนทางความสัมพันธ์กับมหาอำนาจยุโรปโดยเฉพาะอังกฤษก็ออกจะเด่นชัด ปัญหาการสร้างรัฐชาติไทยผ่านการรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่กรุงเทพฯ ชนิดที่ส่งผลลดทอนอำนาจในท้องถิ่นก็ปรากฏให้เห็น

แต่ที่น่าสนใจและไม่ค่อยได้กล่าวถึงกันนัก คือรายละเอียดของสิ่งที่เกิดขึ้นและรายละเอียดของการที่เหตุการณ์จบลง คงกล่าวได้ว่าพระยาศรีสหเทพมีบทบาทสำคัญในการปฏิรูปการปกครองหัวเมืองฝ่ายใต้ วิธีการที่ท่านใช้คือการลวงให้รายาปัตตานีลงนามในหนังสือยอมรับการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมืองของตนเอง และเมื่อรายาปัตตานีประจักษ์ว่าตนถูกหลอกและประท้วงแสดงความไม่เห็นด้วย ที่สุดก็ต้องถูกจับและบังคับด้วยกำลังให้ยินยอม เหตุการณ์จบลงโดยไม่เสียเลือดเนื้อ ในขณะที่เอกสารของนักวิชาการฝ่ายไทยให้เหตุผลว่า เป็นเพราะรายาปัตตานีไม่ได้รับความร่วมมือจากอังกฤษ เจ้าเมืองอื่นๆ รวมทั้งราษฎรในปัตตานีก็ไม่มีทีท่าว่าจะก่อจลาจลเพราะ **"เป็นสุขมาก"**[๓๒] แต่ถ้าเป็นเช่นนี้ ก็คงต้องอธิบายว่าเหตุใดราษฎรจึงพากันมาต้อนรับยินดีกับรายาเมื่อท่านเป็นอิสระกลับมาสู่ปัตตานี ถึงขนาดรัฐบาลกรุงเทพฯ ต้องส่งเรือรบมาเฝ้าระวัง ในส่วนเอกสารของฝ่ายมลายูปัตตานีระบุต่างออกไปว่า รายาปัตตานียินยอมถูกจับเพราะเห็นแก่ประชาชนของตนไม่อยากให้เสียเลือดเนื้อ[๓๓]

Syukri สรุปกรณีเจ้าแขกเจ็ดหัวเมืองนี้ไว้ในบทสุดท้ายของหนังสือ*ประวัติราชอาณาจักรมลายูปัตตานี*ว่า *"ในปี ค.ศ. ๑๙๐๒ (พ.ศ. ๒๔๔๕) ราชอาณาจักรสยามได้ยกเลิกราชวงศ์มลายูปะตานีด้วยการใช้อุบายต่างๆ ตั้งแต่นั้นมารัฐปะตานีได้ตกอยู่ภายใต้การปกครองของสยามไทยโดยปริยาย"*[๓๔]

สิ่งที่เกิดขึ้นกับปัตตานีในรอบร้อยปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะเมื่อใส่ใจกับขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อความเป็นอิสระของปัตตานี เป็นความสัมพันธ์ระหว่าง **"ความจริง"** กับความรุนแรง แต่ไม่ว่าความรุนแรงจะส่งผลให้ **"ความจริง"** ที่ปรากฏในแต่ละยุคแต่ละตอนเป็นเช่นไร เหตุการณ์ปลายปี พ.ศ. ๒๔๔๔ และต้นปี ๒๔๔๕ ที่มักถูกเรียกกันว่า **"ขบถเจ้าแขกเจ็ดหัวเมือง"** หรือ **"พระยาแขกเจ็ดหัวเมืองคบคิดขบถ"** ในฐานะเหตุการณ์ที่เป็นสิ่งอ้างอิงซึ่งจะแปรสภาพเป็นบริบททางประวัติศาสตร์ของปัตตานี ไม่ว่าจะในฐานะชัยชนะแห่งการปฏิรูปการปกครองของสยาม หรือ **"ความอัปยศอย่างที่สุด"** ของผู้คนจำนวนหนึ่งในปัตตานี ก็เริ่มต้นขึ้นด้วยประวัติศาสตร์แห่งความลวงที่ทิ้งร่องรอยไว้กับสังคมไทยเป็นเวลาร่วมหนึ่งศตวรรษ

เชิงอรรถ

· งานชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยของข้าพเจ้าเรื่องความรุนแรงกับการจัดการ "ความจริง" : *ปัตตานีในรอบกึ่งศตวรรษ* มีทั้งหมด ๖ บท (ไม่

นับบทนำและบทสรุป) โดยมุ่งพิจารณาผลของความรุนแรงต่อการจัดการ "ความจริง" เกี่ยวกับความรุนแรงนั้นเอง งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของชุดวิจัยใหญ่เรื่อง*การจัดการ "ความจริง" ในสังคมไทย* ที่มีสมบัติ จันทรวงศ์ เป็นหัวหน้าคณะวิจัย (ทั้งหมดมีงานวิจัย ๖ เรื่อง) ได้รับความสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ส่วนที่ว่าด้วยเจ้าแขกเจ็ดหัวเมืองนี้อยู่ในบทที่ ๒ เรื่อง "การศึกษาปัตตานี : หนึ่งทศวรรษภูมิทัศน์วิชาการ (๒๕๓๔-๒๕๔๓) ในหนึ่งศตวรรษประวัติศาสตร์การปกครองปัตตานี"

ข้าพเจ้าขอขอบคุณอาจารย์ทวีศักดิ์ เผือกสม แห่งมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ที่ให้ความเห็นที่เป็นประโยชน์ และคุณสะรอนี ดือเระ ผู้ช่วยวิจัยที่ทำหน้าที่ได้อย่างดียิ่ง

๑. ครองชัย หัตถา. *ปัตตานี : การค้าและการเมืองการปกครองในอดีต.* (ปัตตานี : โครงการปัตตานีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ๒๕๔๑), หน้า ๑๑๒-๑๑๓.

๒. *เพิ่งอ้าง.* หน้า ๑๑๔.

๓. เตช บุนนาค. "พระยาแขกหัวเมืองคบคิดขบถ ร.ศ. ๑๒๑," ใน *ขบถ ร.ศ. ๑๒๑.* (กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๒๔), หน้า ๕๙-๖๐. ข้อความในธัญประกาศอยู่ในหน้า ๖๐

๔. คณะกรรมาธิการวิสามัญ วุฒิสภา. *รายงานการพิจารณาฯ ศึกษาปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ฯ.* บทที่ ๒ หน้า ๑๔-๑๕.

๕. เพ็ญศรี ดุ๊ก. *การต่างประเทศกับเอกราชและอธิปไตยของไทย (ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๔ ถึงสิ้นสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม)* (กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๒), หน้า ๑๕๔-๑๕๕. ทวีศักดิ์ เผือกสม ได้ให้ความเห็นว่าไม่เคยมีการยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขต เพราะเงื่อนไขในการยกเลิกข้อหนึ่งคือ เมื่อรัฐบาลประกาศใช้ประมวลกฎหมายโดยสมบูรณ์ ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง ควรต้องตั้งข้อสังเกตด้วยว่า "สัญญากรุงเทพฯ" (๑๙๐๙ หรือ ๒๔๕๒) ฉบับนี้ให้สัตยาบันกันเมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๔๕๓ ที่กรุงลอนดอน ในสัญญายังมีอีกข้อหนึ่งกำหนดให้โอนดินแดนทั้งสี่ ให้เสร็จสิ้นภายใน ๓๐ วัน หลังจากที่ให้สัตยาบัน

๖. *เพิ่งอ้าง.* หน้า ๑๕๕.

๗. อ.บางนรา. *ปัตตานี : อดีต-ปัจจุบัน.* หน้า ๑๖๔-๑๖๕. อ้างถึงใน ทวีศักดิ์ เผือกสม. "อยุธยาในเงื้อมมือของปัตตานี : ประวัติศาสตร์นิพนธ์ของปัตตานีและบทสนทนาระหว่างศูนย์กลางกับท้องถิ่นในการเขียนประวัติศาสตร์" (เอกสารต้นฉบับ, กำลังจะตีพิมพ์), หน้า ๔๔.

๘. ครองชัย *หัตถา. ปัตตานี.* หน้า ๑๑๗-๑๑๘. และรัตติยา สาและ *การปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิก.* หน้า ๕๑-๕๘.

๙. เตช บุนนาค. *ขบถ ร.ศ. ๑๒๑.* หน้า ๕๗.

๑๐. *เพิ่งอ้าง.* หน้า ๕๘.

๑๑. ซารอม อาหมัด. *ความสัมพันธ์ระหว่างเคดาห์กับสยาม* (๒๕๒๘). หน้า ๑๑๙-๑๒๐. อ้างถึงใน ครองชัย หัตถา. *ปัตตานี.* หน้า ๑๑๑.

๑๒. เพ็ญศรี ดุ๊ก. *การต่างประเทศกับเอกราชและอธิปไตยของไทย.* หน้า ๑๒๘-๑๓๑.

๑๓. ปิยนาถ บุนนาค. *นโยบายการปกครองของรัฐบาลไทยต่อชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๕๑๖).* (กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๗๔. น่าสนใจที่ปิยนาถมิได้กล่าวถึงเหตุการณ์พระยาแขก "คบคิดขบถ" เอาไว้เลย เพียงกล่าวว่า รายาปัตตานี สายบุรี และระแงะมีปฏิกิริยาต่อต้านนโยบายของรัฐบาลกรุงเทพฯ

๑๔. อิมรอน มะลูลีม. *วิเคราะห์ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลไทยกับมุสลิมในประเทศ : กรณีศึกษากลุ่มมุสลิมในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้.* (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อิสลามิคอะเคเดมี, ๒๕๓๘), หน้า ๑๔๐. คงไม่ต้องกล่าวว่าในปี พ.ศ. ๒๔๔๕ นั้นทั้ง "จังหวัด" และ "ประเทศไทย" ล้วนยังไม่เกิดทั้งคู่

๑๕. อิบรอฮีม ชุกรี. *ประวัติราชอาณาจักรมลายูปะตานี.* (ปัตตานี : โครงการจัดตั้งสถาบันสมุทรรัฐเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ๒๕๔๑), หน้า ๔๓. โปรดพิจารณาข้อความนี้ในฉบับภาษาอังกฤษได้จาก Syukri. *History of the Malay Kingdom of Patani (Sejarah Kerajaan Melayu Patani).* Conner Bailey and John N. Miksic (trans.). (Athens, Ohio : The Center for International Studies, Ohio University, 1985), p.62.

๑๖. เพ็ญศรี ดุ๊ก. *การต่างประเทศกับเอกราชและอธิปไตยของไทย.* หน้า ๑๔๙-๑๕๑.

๑๗. Nik Anuar Nik Mahmud. *Sejarah Perjuangan Melayu Patani, 1785-1954.* (Bangi, : Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysis, 1999), p.28. (In Malay)

๑๘. Mohd. Zamberi A. Malek. *Harimau Malaya : Biografi Tengku Mahmood Mahyiddeen.* (Bangi, : Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysis, 1999), p.25. (In Malay)

๑๙. อ บางนรา. *ปัตตานี : อดีต-ปัจจุบัน.* หน้า ๘๕-๘๗. อ้างถึงใน ทวีศักดิ์ เผือกสม. "อยุธยาในเงื้อมมือของปัตตานี," หน้า ๔๓.

๒๐. Nik Anuar Nik Mahmud. *Sejarah Perjuangan Melayu Patani.* p.31.

๒๑. *Ibid.*

๒๒. ทวีศักดิ์ เผือกสม ให้ความเห็นว่า พระยาศรีสหเทพผู้นี้น่าจะเป็น ปลัดทูลฉลองมหาดไทย และเป็นคนเดียวกับพระยาศรีสิงหเทพในต้นฉบับของเตช บุนนาค

๒๓. จดหมายลับของ Swettenham ถึง CO, Rahsia และ Sulit ลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๐๑ อ้างถึงใน *Ibid.*, pp.32-33

๒๔. *Ibid.*, p.33.

๒๕. *Ibid.*

๒๖. *Ibid.*

๒๗. จดหมายของรายาปัตตานีถึง Swettenham ลงวันที่ ๑๘ มกราคม ค.ศ. ๑๙๐๒ อ้างถึงใน *Ibid.*, p.37.

๒๘. *Ibid.*, p.39.

๒๙. รัตติยา สาและ. *การปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกที่ปรากฏในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส.* (กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๔), หน้า ๕๔.

๓๐. เตช บุนนาค. *ขบถ ร.ศ. ๑๒๑.* หน้า ๙๗.

๓๑ *เพิ่งอ้าง.* หน้า ๙๗-๙๘

๓๒. *เพิ่งอ้าง.* หน้า ๙๒-๙๔.

๓๓. อิบรอฮีม ชุกรี. *ประวัติราชอาณาจักรมลายูปะตานี.* หน้า ๔๒.

๓๔. *เพิ่งอ้าง.* หน้า ๔๔

M TN 14 May 04 : 5A

The crisis in the South – a K

Nadzru B Azhari

I used to fly from Narathiwat Airport to Bangkok on Monday mornings, reaching Bangkok in time for my evening business appointments. Like a lot of other Kelantanese businessmen in Kuala Lumpur, I keep a second home in Kota Bharu, the capital of Kelantan state, which borders on Narathiwat. For as long as I can remember, these flights were full of fellow Kelantanese, almost half the total number of passengers on board. Among Thai nationals we felt like fellow provincials, not seeing any difference between ourselves. Our cars were all parked at the airport and we would pick them up upon our return from Bangkok.

Kota Bharu itself is an overgrown village. The town centre looks like Yala or Pattani and the Malay language spoken here has the same Yawi accent as in southern Thailand. A lot of Thai expressions are used, like *tamada* (for regular), *changwat* (district) and *kamakan* (referee). The Kota Bharu sprawl spills onto the Thai side. To locals, the narrow Golok River is nothing more than an inconvenient monsoon drain. Farms are split into two, the mango tree side is Malaysia and the dongkong tree side is Thailand.

There are restaurants on the Thai side and furniture shops on the Malaysian side. Diesel pumps on the Malaysian side serve vehicles with Thai licence plates. Indeed, we are already an Asean free-trade zone in microcosm; we have achieved what Asean leaders are still discussing.

Like many other Kelantanese, I have relatives, family friends and business associates on both sides of the monsoon drain. In the 1960s, we on the Malaysian side used to admire them. They had more flair and style. We were then poorer; our villagers used to crossover to work as rubber-tappers and farm hands on the Thai side.

The Thai Malays even had a thriving business class (and they still do, fortunately) and they used to visit us and taught us how to eat wonderful food and put on stylish clothes. We had advantages, like an education in English, as it was in the 60s and a majority of our schools were conducted in English. In secondary schools, boys and girls talked about the prowess of Vajiravudh College in rugby and even Chula and Thammasat were not strange to us.

We referred to things made in or around Bangkok as *buatan Bangkok*, or "made in Bangkok", evoking class and quality. We pronounced (and still do) Bangkok as *Baakok* and at times the name has been dearer to us than Kuala Lumpur is. After all, Kelantan was a Siamese province of sorts until 1909. Kelantan and even Terengganu were at one time, not too distant in the past, part of the Sultanate of Greater Pattani and when the sultanate fell to the Siamese sovereign, so did the two states (in fact three more Malaysian states did). If the British colonial government had not been so careful, the western part of Malaysia would be only half as big and I would be a Thai national.

Thailand is a good place for cosmopolitan Islam, which is bigger than the Malay race, language and culture, so its practitioners want to stay in Thailand, but they also want to maintain their Malay roots. Is that too much to ask?

I am not writing to dwell on history as I would expect every self-respecting Thai and Malaysian to know these common roots. I am here to remind every one of how well we have progressed as neighbouring nations over the years.

The incident that happened at the Gerisik Mosque (Krue Se Mosque) should not have happened at all, and the fact that it did shows how poor crisis management can be if we are not constantly alert. Obviously there was some negligence somewhere.

Naturally Thailand, the nation created from Siamese hegemony, at one time in the past had to stress cultural and linguistic unity to ensure that the nation of Thailand, while free, enshrined Siamese political, cultural, linguistic and ethnic heritage. Times have changed. The dictates of the modern economy, trade and globalisation require a change in that outlook.

This is possible at no cost of one's honour or dignity. On the contrary, it enhances one's honour and dignity. The sooner the Thai government and people realise that theirs is a multi-ethnic, multicultural and multilingual nation, the better it will be for them and for the future of Asean fraternity. We are all proud of Thailand's history. It has never been colonised and has remained largely intact, though it has inevitably taken other people's territory. Nothing wrong with that, it was a style of the times. The annexation of territory is a burden of history, and with that comes responsibilities that the Thai government and people of today must recognise and address accordingly.

It is certainly not a question of allowing territories to secede at will, but merely of allocating a degree of regional autonomy and a restoration of honour and dignity to the diversity of its people. I was proud when HM the Queen attended the 25th year Jubilee of the Sultan of Kelantan. Her visit was symbolic, and with her were our national leaders and sultans and HH the Sultan of Brunei, all of them in Kota Bharu. I am very sure she did not reassert any claim to the five Malaysian states to any one present there.

She summons the chief minister of Kelantan to the Thaksin Palace every year to serve as prayer leader during the Eid el-Fitr prayers at the mosque near the Thaksin Summer Palace. Well, our chief minister has not been tried for treason for accepting a summons from a foreign sovereign. The Thai Royal Family is highly revered in the state of Kelantan, I must say much more so than the Kelantanese revere the other royal families in Malaysia.

I can name all the children of HM the Queen and HM the King and what they do in life, but I cannot do the same for the royal families in Malaysia. I can assure you it is the same for many other Kelantanese. Thai TV channels are widely watched and have a very big fan base in Kelantan. Thai cars are everywhere and are accepted as neighbourhood transportation.

My younger brother is a medical ser-

ı Kelantanese perspective

Siamese
l ethnic
The dic-
ade and
n that

one's
ary, it
ity. The
d people
nic,
nation,
l for the
re all
as never
ed large-
ly taken
ong
n. The
len of
sponsi-
it and
and

of allow-
but
regional
ıonour
s people.
on
of the
is sym-
tional
Sultan
haru. I
t any
s to any

ster of
every
g the
ie near
ell, our
d for
ns from a
val
state of
e so
other

f HM
d what
he same
a. I can
ny other
are
big fan
every-
nbour-

lical doc

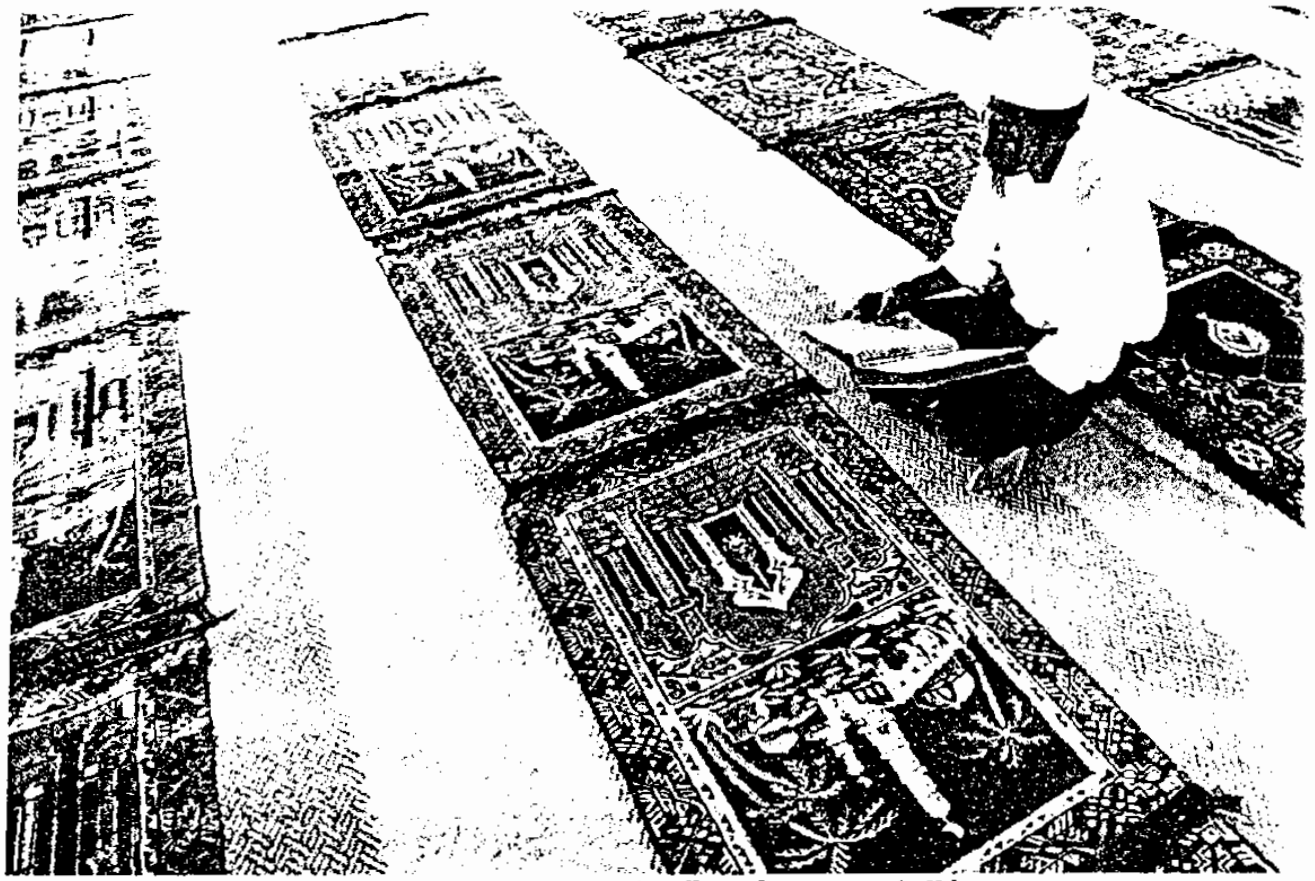

A MALAYSIAN RECITES *from the Koran at a religious school in the village of Pintu Gang in Kelantan.*

tor who graduated from Mahidol University in Bangkok and runs a private practice in Kota Bharu. He has regular patients from both sides of the political territorial divide. His Thai-Muslim patients confide in him a lot. Most speak of not wanting to leave the Thai nation for they know with that they would lose the space that is necessary for a prosperous life. Most speak of the need for autonomy in local government, local culture and language.

Thailand is a good place for cosmopolitan Islam, which is bigger than the Malay race, language and culture, so its practitioners want to stay in Thailand, but they also want to maintain their Malay roots. Is that too much to ask?

If the government of Thailand is singled out for not doing enough, for not developing the southern region or for not maintaining security, so should the finger be pointed at the Malaysian government. It is the Malaysian government that has failed to develop its country's northern region, especially Kelantan. The repercussions of that are felt in southern Thailand. People have to conduct trade and tourism in very difficult circumstances.

World-class highways on the Thai side end abruptly at the borders because the Malaysian government refuses to construct wide bridges across the Golok River. The Malaysian government has refused to widen the highways to the border on their side.

They have refused to create industrial zones along the borders in Kelantan. They have refused to encourage the private sector to invest in southern Thailand.

The Malaysian government has encouraged the investment of huge amounts of funds in the Middle East and Africa, even Papua New Guinea and China, but not in southern Thailand. Indeed, it would be outrageous to suggest that the Malaysian government has anything to do with southern Thailand.

In this respect, the Malaysian government is as culturally and politically myopic as its Thai counterpart when comes to Kelantan and southern Thailand. All regional development plans for border zones have failed miserably. At the same time, it is best to avoid irrelevant macro issues in what essentially a case of territorial annexation and disregard for human honour and dignity.

It pains me to hear accusations of Islamic terrorism being levelled at the dreamy youths who died unnecessarily at the hands of police and soldiers because of their inability to manage or control. I appeal to the wisdom of both the Thai and Malaysian governments to bring peace and progress to a region that I love very much.

The writer owns an engineering firm with regional offices in Bangkok and Jakarta. He is a Malay Muslim from Kelantan.

A Can't Miss Seminar!!! Register Now!!!
Join us and experience this undeniable opportunity!!!